

สภาพของสังคมสมัยใหม่กับกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

โดยที่สังคมและธุรกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาไปจากอดีตเป็นอย่างมากความสัมพันธ์ของบุคคลได้ขยายออกไปจากความสัมพันธ์ของกลุ่มคนกลุ่มน้อยไปเป็นความสัมพันธ์ของกลุ่มคนหมู่มาก การดำเนินธุรกิจจึงมักจะมีผู้เกี่ยวข้องเกิดขึ้นเป็นจำนวนมากทั้งในลักษณะของคู่สัญญาและผู้ได้รับผลกระทบจากการดำเนินธุรกิจและย่อมเป็นธรรมดาที่อาจเกิดความขัดแย้งหรือความเสียหายเนื่องมาจากการดำเนินธุรกิจนั้น เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นและมีผู้เสียหายจำนวนมากย่อมมีความจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ที่จะช่วยเยียวยาแก้ไขความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่คนหมู่มาก เนื่องจากการดำเนินธุรกิจนั้นๆ ในบทนี้จะได้กล่าวถึงข้อจำกัดของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการที่จะให้ความสะดวกและความเป็นธรรมแก่คนหมู่มากอันได้แก่ ข้อจำกัดในเรื่องการมอบอำนาจในการฟ้องคดี การร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความภายหลังจากที่ได้มีการฟ้องคดี การเข้าเป็นคู่ความร่วมมือ และการรวมการพิจารณาคดี ซึ่งข้อจำกัดเหล่านี้เป็นผลมาจากทฤษฎีกฎหมายเดิมที่รองรับบทบัญญัติในเรื่องดังกล่าว

โดยที่บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ได้ถูกพัฒนาขึ้นมาเพื่อให้ใช้กับสภาพสังคมที่มีการค้า การพาณิชย์แบบเดิม เพื่อรองรับแนวคิดในการคุ้มครองประโยชน์ของปัจเจกชน เมื่อสภาพของเศรษฐกิจและสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เป็นเหตุให้ในบางกรณีบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งไม่อาจเข้ามารองรับกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ได้ แม้ว่ารัฐได้พยายามแก้ไขปัญหานี้โดยการออกกฎหมายพิเศษดังที่ได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 ก็ตาม วิทยานิพนธ์ฉบับนี้พบว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นยังมีข้อบกพร่องอยู่มากดังจะได้อธิบายให้เห็นถึงข้อบกพร่องและสาเหตุของข้อบกพร่องว่ามีอยู่อย่างไร ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1. การเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของผู้เสียหาย

โดยปกติการเริ่มต้นเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของผู้เสียหายสามารถทำได้โดยการเข้าเป็นคู่ความในคดี ทั้งนี้เพราะเมื่อศาลได้มีการพิจารณาพิพากษาคดีย่อมมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความเท่านั้น

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาในประเด็นที่คู่กรณีได้โต้แย้ง ตามมาตรา 145 คำพิพากษาจะมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความเท่านั้น นั้นหมายความว่าผู้ที่ได้รับประโยชน์จากคำพิพากษาจะต้องผ่านการเข้าเป็นคู่ความในคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ต่อมาได้มีบทบัญญัติพิเศษที่ขยายคุณสมบัติของการเข้าเป็นคู่ความ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่มีการฟ้องร้องตามกฎหมายพิเศษซึ่งมุ่งประสงค์จะคุ้มครองประโยชน์ของสาธารณชนความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่บุคคลจำนวนมาก การฟ้องร้องคดีของผู้เสียหายจำนวนมากตามกฎหมายพิเศษต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติอนุรักษและคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 หรือพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ก็ตาม กฎหมายพิเศษเหล่านี้จะกำหนดให้รัฐหรือองค์กรพิเศษเป็นผู้มีอำนาจในการฟ้องร้องคดีตั้งรายละเอียดที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2

จากการวิเคราะห์พบว่าอำนาจดังกล่าวก็ยังมีข้อจำกัดไม่ครอบคลุมไปถึงผู้เสียหายบางกลุ่มซึ่งผู้เสียหายเหล่านั้นมิได้รับความช่วยเหลือจากบทบัญญัติพิเศษจึงต้องมาดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีกันเอง¹ การฟ้องคดีเองของผู้เสียหายนั้นผู้เสียหายแต่ละคนมีหน้าที่จะต้องดำเนินการตาม

¹ โปรดดูรายละเอียดของหลักเกณฑ์อำนาจในการฟ้องคดีของรัฐหรือองค์กรพิเศษที่หน้า 5 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยการยื่นคำฟ้องคดีตามหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 55 ซึ่งเป็นหลักที่จำกัดการใช้สิทธิทางศาลตามแนวความคิดเดิม สำหรับกรณีที่บุคคลจำนวนมากจะเข้าเป็นคู่ความร่วมมือในคดีเดียวกัน ได้ก็จะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์ของการดำเนินกระบวนการพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเรื่องดังต่อไปนี้

เท่านั้นคือ การมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดี (มาตรา 60 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) การร้องสอด (มาตรา 57 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) การเข้าเป็นคู่ความร่วมมือ (มาตรา 59 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) และการรวมการพิจารณาคดี (มาตรา 28 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง) ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวก็ไม่อาจเข้ามาแก้ไขเยียวยาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบันได้ ต่อไปจะเป็นการกล่าวถึงรายละเอียดของข้อจำกัดตามบทบัญญัติข้างต้น

3.1.1 การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีตามมาตรา 60 จากการวิจัยพบว่า การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังมีข้อจำกัดคือ ไม่มีบทบัญญัติในทางวิธีบัญญัติ โดยเฉพาะเจาะจงในการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้มอบอำนาจ ไม่เป็นการทำให้คดีที่จะนำขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ในลักษณะที่ไม่เป็นการจำกัดสิทธิที่มีอยู่เดิมของผู้เสียหายจำนวนมาก วิทยานิพนธ์นี้พบว่า การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีจึงไม่ก่อให้เกิดความสะดวกรวดเร็วในการพิจารณาคดี แต่ประการใด ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

ในการฟ้องคดีแห่งกฎหมายกำหนดให้ผู้เสียหายแต่ละคนอาจมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีแทนได้ในฐานะผู้แทนในคดี แต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เสียหายและผู้รับมอบอำนาจหรือผู้เสียหายกับบุคคลภายนอกหรือผู้รับมอบอำนาจกับบุคคลภายนอกนั้น ไม่มีบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งหรือกฎหมายวิธีบัญญัติอื่นบัญญัติไว้ จึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่า

ด้วยการแต่งตั้งตัวแทนเฉพาะการ* ตามมาตรา 800** มาใช้บังคับ ในการมอบอำนาจให้ฟ้องคดีผู้
รับมอบอำนาจจะว่าคดีอย่างไรเหมือนกันกับผู้เสียหายดำเนินคดีเองไม่ได้²

การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีสำหรับคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากจะมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เสียหาย
ทั้งหลายสามารถติดต่อสื่อสารกันได้และตกลงร่วมกันมอบอำนาจให้ฟ้องคดี หากแต่ในกรณีที่ผู้
เสียหายมีจำนวนมากไม่อาจติดต่อสื่อสารกันได้ก็ย่อมเป็นไปไม่ได้ที่จะทำให้ผู้เสียหายทั้งหมดมาร่วม
กันมอบอำนาจฟ้องคดีเพื่อให้มีการพิจารณาคดีเสร็จในคราวเดียวกัน ซึ่งการมอบอำนาจในการ
ฟ้องคดีนี้ผู้เสียหายแม้ว่าหากผู้เสียหายทั้งหลายจะมอบอำนาจให้ผู้แทนคนใดคนหนึ่งฟ้องคดีให้แก่ตน
ได้ก็ตามแต่ผู้แทนในคดีมิได้ถูกบังคับโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าจะต้องคำนึงถึงประโยชน์
ในการเป็นผู้แทนในคดีแค่นั้น เพียงไร ดังนั้นการนำเอาบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
มาตรา 800 ว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับเป็นเพียงความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
รัฐเคยแก้ไขข้อขัดข้องตรงจุดนี้โดยการกำหนดให้ผู้แทนในการฟ้องคดีตั้งปรากฏใน พระราชบัญญัติ
คุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ.

* นิวัฒน์ จักรางกูร ได้กล่าวว่า "หนังสือมอบอำนาจต้องปรากฏว่าให้ฟ้องคดีแทนหรือดำเนินคดี
แทนแล้วแต่กรณีถ้าเป็น ใบมอบอำนาจทั่วไป จะฟ้องคดีไม่ได้ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาตรา 801" (คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบททั่วไปและวิธี
พิจารณาความในศาลชั้นต้น, หน้า 82-83)

** มาตรา 800 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติว่า " ถ้าตัวแทนได้รับมอบอำนาจเฉพาะ
การทำนว่าจะทำการแทนตัวการได้เพียงในสิ่งที่จำเป็นเพื่อให้กิจอันเขาได้มอบหมายแก่ตนนั้นลุล่วง
ล่งไป

² อนุมาตรา 60 วรรค 2 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

การมอบอำนาจให้ฟ้องคดีสำหรับคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมาก^๕จะมีประสิทธิภาพเมื่อผู้เสียหายทั้งหลายสามารถติดต่อสื่อสารกันได้และตกลงร่วมกันมอบอำนาจให้ฟ้องคดี หากแต่ในกรณีที่ผู้เสียหายมีจำนวนมาก ไม่อาจติดต่อสื่อสารกันได้ก็ย่อมเป็นไปได้ที่จะทำให้ผู้เสียหายทั้งหมดมาร่วมกันมอบอำนาจฟ้องคดีเพื่อให้มีการพิจารณาคดีเสร็จในคราวเดียวกัน ซึ่งการมอบอำนาจในการฟ้องคดีนี้ผู้เสียหายแม้ว่าหากผู้เสียหายทั้งหลายจะมอบอำนาจให้ผู้แทนคนใดคนหนึ่งฟ้องคดีให้แก่ตนได้ก็ตามแต่ผู้แทนในคดีมิได้ถูกบังคับโดยกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าจะต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการเป็นผู้แทนในคดีแค่ไหน เพียงไร ดังนั้นการนำเอาบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 800 ว่าด้วยตัวแทนมาใช้บังคับเป็นเพียงความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ รัฐเคยแก้ไขข้อขัดข้องตรงจุดนี้ โดยการกำหนดให้ผู้แทนในการฟ้องคดีตั้งปรากฏใน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาความแรงงาน พ.ศ. 2522 อย่างไรก็ตามกฎหมายพิเศษเหล่านี้ก็ยังมีช่องโหว่อยู่มากช่องโหว่ของกฎหมายพิเศษมีดังนี้

ในการแก้ปัญหาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 การที่กฎหมายให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค เป็นผู้ฟ้องคดีแทนผู้เสียหายทั้งหมดที่ร้องขอ โดยไม่จำเป็นต้องทำหนังสือมอบอำนาจต่างหากเป็นการจัดปัญหาในด้านการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของผู้เสียหายเนื่องจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นองค์กรกลางที่ได้รับการคัดเลือกจากกลุ่มบุคคลซึ่งเป็นที่ไว้วางใจย่อมมีความสามารถในการพิสูจน์พยานหลักฐานเชิงข้อเท็จจริงให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภคได้ดี แม้ว่าจะต้องใช้เทคโนโลยีขั้นสูงก็ตาม อีกทั้งถ้าเอกชนเป็นผู้ฟ้องเองอาจไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายส่วนนี้ได้ ตามมาตรา 39 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ได้บัญญัติให้การฟ้องร้อง

ดำเนินคดีของเจ้าหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภค ได้รับช้อยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง³ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคยังเข้ามาจัดปัญหาในด้านการรักษารูปคดีไม่ให้เสียไปได้อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 ก็ยังมีข้อจำกัดในกรณีที่กฎหมายกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจในการที่จะรับฟ้องคดีตามคำร้องของผู้เสียหายทั้งหมดหรือบางส่วนก็ได้⁴ ถ้าคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีดุลยพินิจที่จะดำเนินคดีให้แก่ผู้เสียหายบางราย ผู้เสียหายที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคไม่รับฟ้องคดีให้ย่อมต้องไปดำเนินกระบวนการพิจารณาเอง ความเสียหายที่ผู้เสียหายแต่ละรายได้รับไม่ว่าจะมากหรือน้อยเมื่อเกิดขึ้นมาจากเหตุอันเดียวกัน แล้วผู้เสียหายเหล่านั้นควรจะได้รับ การฟ้องร้องและดำเนินคดีโดยคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค การที่กฎหมายเปิดช่องให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคใช้ดุลยพินิจโดยไม่จำกัดขอบเขตอาจทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากต้องดำเนินการฟ้องคดีด้วยตนเองภายใต้บทบัญญัติทั่วไปของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

ในการแก้ปัญหาตามพระราชบัญญัติอนุรักษ์และคุ้มครองสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวกับการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนจากผู้ก่อให้เกิดมลภาวะที่เป็นพิษ โดยกฎหมายกำหนดให้รัฐมีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายในการที่รัฐเข้าดำเนินการจัดมลพิษซึ่งเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดความเสียหาย การฟ้องร้องคดีโดยรัฐนี้ประชาชนไม่จำเป็นต้องดำเนินการมอบอำนาจหรือร้องขอให้รัฐดำเนินคดีแทนเป็นการที่รัฐเข้าจัดปัญหาในเรื่องการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เสียหายด้วยกันหรือระหว่างผู้เสียหายกับรัฐการไม่ทราบถึงสิทธิตามกฎหมายในการชดเชย

³ โปรดดูมาตรา 39 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

⁴ โปรดดูมาตรา 10(7) เรื่องเดียวกัน

ความเสียหายที่เกิดขึ้น⁵ และเป็นการช่วยจัดปัญหาในด้านการรักษารูปคดีของประชาชนโดยส่วนรวมด้วย แต่การฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนนั้นก็สามารรถเรียกได้เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับค่าชดเชยมลพิษเท่านั้น⁶ ค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ อาทิเช่น ค่ารักษาพยาบาล รัฐไม่สามารถเรียกร้องให้ได้ เพราะเป็นการเกินขอบอำนาจที่กฎหมายกำหนดไว้ ดังนั้น ในส่วนที่เป็นค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ นอกจากค่าชดเชยมลพิษแล้ว ผู้เสียหายจะต้องดำเนินการฟ้องคดีเอง โดยอาศัยสิทธิตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดไว้ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 นั้นสามารถเข้ามาแก้ไขปัญหาได้เฉพาะการมอบอำนาจในการฟ้องคดีได้ในเพียงบางส่วน แต่ในท้ายที่สุดผู้เสียหายก็ต้องมาฟ้องร้องดำเนินคดีกันเอง นอกจากนี้หากเป็นการฟ้องคดีโดยรัฐผู้ก่อให้เกิดมลพิษยังไม่ต้องมีภาระที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ เพราะเป็นการนอกเหนืออำนาจของรัฐหรือองค์กรของรัฐผู้ฟ้องคดีที่จะเรียกค่าสินไหมทดแทนดังกล่าว

ในการแก้ปัญหาตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ถือหุ้นซึ่งกฎหมายกำหนดให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์สามารถฟ้องผู้แทนผู้ถือหุ้นได้ ในกรณีที่ผู้แทนผู้ถือหุ้นไม่ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยเรื่องหลักทรัพย์ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นผู้ฟ้องคดีแทนผู้ถือหุ้นทุกคน ในคดีที่ผู้แทนผู้ถือหุ้นกระทำความผิด⁷ แต่การคุ้มครองตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 จะใช้บังคับได้เฉพาะกับกรณีหุ้นชนิดที่มีหลักประกัน

⁵ ไชยยศ เหมะรัชตะ, "มาตรการกฎหมายกับการแก้ไขมลพิษทางน้ำ", บทคดี (ธันวาคม 2534) : 61

⁶ โปรดดูมาตรา 96 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535

⁷ โปรดดูมาตรา 48 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

เท่านั้นที่จะมีผู้แทนผู้ถือหุ้น⁸ ไม่รวมถึงกรณีผู้ถือหุ้นไม่มีประกัน วันแต่ผู้ออกหลักทรัพย์จะจัดให้มีผู้แทนผู้ถือหุ้น ซึ่งผู้ถือหุ้นโดยทั่วไปนั้น ไม่อาจมีผู้แทนผู้ถือหุ้นที่จะดำเนินการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นทุกคนได้ ผู้ถือหุ้นที่ไม่มีประกันจึงไม่อยู่ในความคุ้มครองของกฎหมายและต้องดำเนินการฟ้องคดีเองหรือมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีให้ และย่อมไม่ได้รับประโยชน์ตามคำพิพากษา

ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 การที่กฎหมายบัญญัติให้เจ้าหนี้เป็นโจทก์ฟ้องร้องคดีเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งปวง⁹ เป็นการขจัดปัญหาในเรื่องการที่เจ้าหนี้ทุกคนจะต้องทำหนังสือมอบอำนาจให้คนอื่นฟ้องคดีได้ โดยผู้เป็นเจ้าหนี้ทุกคนยอมไม่ต้องผูกพันตามคำพิพากษากล่าวคือ ต้องยื่นคำขอรับชำระหนี้ต่อเจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายใน 2 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด เป็นการขจัดปัญหาในเรื่องการมอบอำนาจได้อย่างสมบูรณ์ โดยที่เจ้าหนี้ทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเท่าเทียมกันตามสิทธิในหน้าที่ตนมีอยู่ อีกทั้งเจ้าหนี้ทุกคนก็ยังได้รับความคุ้มครองจากศาลในการดำเนินกระบวนการพิจารณาของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ที่จะต้องไม่เป็นการทำให้เสื่อมเสียสิทธิของเจ้าหนี้รายอื่นๆ ที่มีได้เข้ามาในคดี

การแก้ไขปัญหาดังกล่าวตามพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคดีแรงงาน พ.ศ. 2522 ได้กำหนดให้คดีแรงงานนั้นอาจมีผู้แทนในการดำเนินคดีได้ภายหลังจากที่ศาลมีคำสั่งรับฟ้อง ในขณะที่เริ่มต้นฟ้องคดีลูกจ้างผู้เสียหายจึงไม่อาจเลือกตั้งผู้แทนในการดำเนินคดีได้¹⁰ กฎหมายแรงงานจึงไม่อาจเข้ามาช่วยในการลดจำนวนคดีที่จะมีการฟ้องร้อง โดยอาศัยมูลเหตุเดียวกัน ในขณะที่

⁸ โปรดดูมาตรา 49 เรื่องเดียวกัน

⁹ โปรดดูมาตรา 155 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

¹⁰ โปรดดูรายละเอียดเกี่ยวกับอำนาจฟ้องคดีตามกฎหมายแรงงานที่หน้า 13 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

เริ่มต้นฟ้องคดีได้ ผู้เสียหายจะได้รับประโยชน์ตามกฎหมายแรงงานก็ต่อเมื่อศาลมีคำสั่งรับคำฟ้องคดีแรงงานแล้วเท่านั้น กล่าวคือ จึงจะสามารถตั้งผู้แทนในการดำเนินคดีได้ เมื่อเริ่มฟ้องคดีถ้าผู้เสียหายไม่ประสงค์จะดำเนินคดีเองก็ต้องมอบอำนาจให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งฟ้องคดีแทนตามหลักเกณฑ์ของมาตรา 60 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินกระบวนการพิจารณาซึ่งเป็นการขัดต่อวัตถุประสงค์ของการดำเนินคดีแรงงานคือ การดำเนินคดีที่สะดวก รวดเร็ว ประหยัด และสามารถทำให้ลูกจ้างสามารถกลับเข้าทำงานร่วมกันได้

3.1.2 การร้องสอดเข้ามาในคดีตามมาตรา 57 จากการวิจัยพบว่าการร้องสอดเข้ามาในคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้น ในทางปฏิบัติเมื่อเกิดขึ้นแก่ผู้เสียหายจำนวนมากยังมีข้อจำกัด ด้วยเหตุว่าผู้เสียหายไม่อาจร้องสอดเข้ามาเป็นคู่ความร่วมตาม มาตรา 57 เนื่องจากขาดคุณสมบัติของการร้องสอดตามที่กฎหมายกำหนด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ในการดำเนินคดีแพ่งซึ่งอยู่ในระหว่างพิจารณากฎหมายเปิดโอกาสให้ศาลมีหมายเรียกบุคคลอื่นเข้ามาในคดีหรือ ผู้เสียหายที่มีความประสงค์จะเข้ามาในคดีภายหลังจากที่มีการฟ้องคดีกันไปแล้วและคดียังอยู่ในระหว่างการพิจารณาก็สามารถทำได้โดยการเข้าเป็นคู่ความในคดีภายหลังจากที่ได้มีการฟ้องคดีไปแล้ว¹¹ บทบัญญัติว่าด้วยการอนุญาตให้ร้องสอดเข้ามาในคดีได้นั้นย่อมเป็นประโยชน์แก่คู่ความมากเพราะทำให้ผู้เสียหายได้มีโอกาสฟ้องบังคับตามสิทธิของตนได้ทันทีทั้งที่และเสียค่าใช้จ่ายน้อย หากไม่ยอมให้มีการร้องสอดผู้นั้นก็จะต้องยื่นฟ้อง เป็นคดีอีกเรื่องหนึ่งซึ่งจะต้อง

¹¹ นิพนธ์ จักรางกูร, คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบททั่วไปและวิธีพิจารณาความในศาลชั้นต้น, (กรุงเทพมหานคร : กรุงสยาม พรินติ้ง กรุ๊ป, 2533) หน้า 22

ทำให้เสียเวลาและเสียค่าใช้จ่ายมากและอาจบ่อนทำลายสิทธิของตนไม่ได้ทันที¹² อย่างไรก็ตาม
 ตามผู้เสียหายที่จะร้องสอดเข้ามาในคดีได้นั้นก็ต้องเข้าเงื่อนไขที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความผิด มาตรา 57 กำหนดไว้กล่าวคือ ถ้าผู้เสียหาย เห็นว่าการดำเนินคดีที่พิพาทระหว่าง
 โจทก์และจำเลยเต็มกระทบต่อสิทธิของตน โดยเป็นการตั้งประเด็นข้อพิพาทขึ้นมาใหม่¹³ ตัวอย่าง
 อย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีการะหว่าง นางคำพอง ปลาหมอก กับพวก โจทก์ และ นายหาร ทะ
 สุนทร จำเลย (ฎีกาที่ 2117/2530จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา หน้า 1710-1713)ซึ่งวินิจฉัยว่า
 โจทก์ฟ้องว่าที่ดินตามฟ้องเป็นของโจทก์ให้จำเลยทำประโยชน์ จำเลยขอออก น.ส.3 ก. ที่ดินตั้ง
 กล่าวเป็นชื่อของจำเลย ขอให้ศาลพิพากษาว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์และเพิกถอนชื่อจำเลยออก
 จาก น.ส.3 ก. ผู้ร้องสอดร้องว่า ผู้ร้องสอดเป็นเจ้าของที่ดินบางส่วนขอให้ยกฟ้องเกี่ยวกับที่
 ดินส่วนของผู้ร้องสอด ดังนี้ หากศาลพิพากษาว่าที่ดินพิพาทเป็นของโจทก์ย่อมกระทบกระเทือนต่อสิทธิ
 ของผู้ร้องสอดในที่ดินพิพาท ซึ่งผู้ร้องสอดอ้างว่าเป็นของตน เป็นการโต้แย้งสิทธิทำให้ผู้ร้องสอด
 ได้รับความเสียหายผู้ร้องสอดจึงมีสิทธิร้องสอดขอเข้ามาเป็นคู่ความร่วมเพื่อให้ได้รับความรับรอง
 คุ้มครอง หรือบังคับตามสิทธิของผู้ร้องสอดที่มีอยู่ในที่ดินพิพาท

ผู้เสียหายมิได้เข้าเป็นโจทก์ร่วมหรือจำเลยร่วมกับคู่ความเดิม หรือ เข้าแทนที่คู่ความ
 เดิม หรือในกรณีที่ผู้เสียหายเห็นว่าคดีที่กำลังอยู่ในระหว่างพิจารณานั้นเมื่อศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่ง
 แล้วตนอาจได้รับผลกระทบกระเทือน โดยตรงในผลแห่งคดีทำให้ผู้เสียหายต้องเสียสิทธิถ้าเพียงแต่

¹² วิชัย วิวิตเสวี, คู่มือกฎหมายลักษณะกฎหมายวิธีพิจารณาความผิด, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์ นิติบรรณาการ, 2525) หน้า 78

¹³ นิพนธ์ จักรางกูร, เรื่องเดียวกัน หน้า 23

จะได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากคำพิพากษาทั้งๆ ที่คำพิพากษาไม่มีผลบังคับเอากับตนบุคคลนั้น จะร้องสอดเข้ามาในคดีไม่ได้¹⁴

การร้องสอดเข้ามาในคดีนั้นจะสามารถเข้ามาแก้ปัญหาจำนวนคดีที่มีมากมายในศาลได้ ก็ต่อเมื่อผู้ร้องสอดได้ทราบถึงคดีเดิมที่กำลังอยู่ในระหว่างพิจารณาและคุณสมบัติของผู้ร้องสอดซึ่งตรงตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดทำให้คดีที่จะต้องมีการฟ้องร้องลดจำนวนลงและศาลสามารถพิจารณาตัดสินคดีไปในคราวเดียวกันได้

ในการแก้ไขปัญหาของรัฐโดยการออกกฎหมายพิเศษต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 เป็นการเข้ามาแก้ไขปัญหาการซ้ำซ้อนในการดำเนินคดีเพื่อเป็นการลดจำนวนคดีที่ศาลจะต้องพิจารณาให้น้อยลง และให้คำพิพากษาดำเนินคดีของศาลมีผลไปยังผู้เสียหายทุกคนที่มีคุณสมบัติตรงตามเงื่อนไขที่กฎหมายไว้ในกฎหมายเหล่านั้น ในบางกรณีผู้เสียหายที่ไม่เข้าเงื่อนไขในการร้องสอดตามมาตรา 57 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ต้องมาฟ้องคดีกันเอง เมื่อผู้เสียหายตามกฎหมายพิเศษคนใดคนหนึ่งได้ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีและต่อมาผู้มีอำนาจในการฟ้องคดีตามกฎหมายพิเศษหรือผู้เสียหายคนอื่นๆ¹⁵ จะเข้ามาในคดีโดยการร้องสอดเข้ามาในคดี¹⁶ ก็จะต้อง

¹⁴ มาโนช จรมาศ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525) หน้า 22

¹⁵ โปรดดูมาตรา 6 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

¹⁶ โปรดดูมาตรา 39 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และมาตรา 48 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

พิจารณาคุณสมบัติตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 57

ตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม กฎหมาย
หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ กฎหมายแรงงาน ในทางปฏิบัติไม่อาจจะร้องสอดได้ เนื่องจากผู้เสีย
หายได้รับความเสียหายจากเหตุการณ์เดียวกัน แม้จะมีจำนวนความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม ผู้
เสียหายที่จะเข้ามา ในคดีนี้ได้ เข้ามาเพื่อโต้แย้งสิทธิของตนที่อาจถูกระทบกระเทือน โดยการตั้ง
เป็นประเด็นขึ้นมาใหม่ เนื่องจากประเด็นของผู้เสียหายที่ยังมิได้เข้ามา ในคดีกับคดีที่มีอยู่เดิมเป็น
ประเด็นเดียวกัน แม้ว่าจะมีความเสียหายที่แตกต่างกันก็ตาม หรือในกรณีที่คดีเดิมที่อยู่ในระหว่าง
การพิจารณาของศาลและเมื่อศาลมีคำพิพากษาคัดลินิกไม่กระทบกระเทือนต่อสิทธิของผู้เสียหาย ผู้
เสียหายยังมีสิทธิครบถ้วนที่ไม่ต้องผูกพันตามคำพิพากษา แม้ว่าหลักเกณฑ์ในการอ้างพยานหลักฐาน
ในส่วนที่เกี่ยวกับคำพิพากษา ในคดีก่อนอาจอ้างขึ้นมา เป็นพยานหลักฐาน ในคดีใหม่ได้ก็ตาม

ในส่วนกฎหมายล้มละลายนั้น เป็นกฎหมายวิธีสบัญญัติชนิดพิเศษที่กำหนดให้ เจ้าหนี้ผู้เป็น
โจทก์ฟ้องคดีเพื่อประโยชน์ของเจ้าหนี้ทั้งปวง ดังนั้นจึงไม่มีบทบัญญัติว่าด้วยการร้องสอดเข้ามาใน
คดีของเจ้าหนี้รายอื่นๆ ในขณะที่ศาลยังมีคำคำสั่งนิกษทรัพย์เด็ดขาด โดยมาตรา 155 แห่งพระ
ราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ได้กำหนดหน้าที่ของเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ให้ระวังรักษาผลประโยชน์
ของเจ้าหนี้ทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ก็ไม่ได้ตัดสิทธิ
เจ้าหนี้คนอื่นๆ ที่จะฟ้องคดีล้มละลายแยกต่างหาก¹⁷

ดังนั้นผู้เสียหายตามกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค กฎหมายส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

¹⁷ โปรดดู มาตรา 15 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

ล้อม กฎหมายหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ กฎหมายล้มละลาย กฎหมายแรงงาน ไม่ว่าจะดำเนินการฟ้องคดีตัวเองหรือให้รัฐหรือองค์กรพิเศษเป็นผู้ดำเนินการฟ้องคดีให้ ก็ไม่อาจร้องสอดเข้ามาในคดีได้ เพราะไม่เข้าเงื่อนไขที่กฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งว่าด้วยเรื่องของการร้องสอดกำหนดไว้

3.1.3 การเข้าเป็นคู่ความร่วมมือ ตามมาตรา 59 จากการวิจัยพบว่า การเข้าเป็นคู่ความร่วมมือตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนั้นยังมีข้อจำกัดเพราะผู้เสียหายยังไม่มีคุณสมบัติของการเข้าเป็นคู่ความร่วมมือตามเงื่อนไขของกฎหมาย ซึ่งจะแสดงให้เห็นดังรายละเอียดต่อไปนี้

การฟ้องคดีแพ่งนั้นกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งกำหนดให้บุคคลสามารถเข้ามาเป็นคู่ความในคดีเดียวกันได้ไม่ว่าจะเป็นคู่ความฝ่ายเดียวกับโจทก์หรือจำเลย โดยการเข้าเป็นคู่ความร่วมมือตั้งแต่การเริ่มฟ้องคดี ซึ่งเงื่อนไขของกฎหมายในการเข้าเป็นคู่ความร่วมมือก็คือ ต้องมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความในคดี¹⁸ คำว่า "ผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดี" หมายความว่า ต้องมีส่วนได้เสียร่วมกันในมูลเหตุอันเป็นรากฐานแห่งคดีนั้น ซึ่งได้แก่ส่วนได้เสียหรือผลประโยชน์ตามกฎหมายนั้นเมื่ออยู่ร่วมกัน เช่น เจ้าหนี้หรือลูกหนี้ร่วมซึ่งเจ้าหนี้จะเรียกชำระหนี้จากลูกหนี้คนใดคนหนึ่งทั้งจำนวนหรือโดยส่วนก็ได้¹⁹ การที่ผู้ได้รับความเสียหายตามกฎหมายพิเศษไม่ว่าจะเป็นผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย ผู้เสียหายตามพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ต่างก็เป็นผู้มีส่วนได้เสียร่วมกัน

¹⁸ มาโนช จรมาศ, เรื่องเดียวกัน หน้า 17-18

¹⁹ โปรดดู มาตรา 291 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ พ.ศ. 2476

ในคดีในความหมายทั่วไปคือ ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์เดียวกันหรือจากกลุ่มบุคคลเดียวกัน แต่ตามเงื่อนไขในการเข้าเป็นคู่ความร่วมตามมาตรา 59 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งนี้ ผู้มีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีผู้ทรงคุณวุฒิทางกฎหมายหลายท่าน ได้ให้ความเห็นว่าจะต้องเป็นหนึ่งซึ่งไม่อาจแบ่งแยกกันได้²⁰ และความเห็นนี้ได้รับการสนับสนุนโดยคำพิพากษาศาลฎีการะหว่าง นายสุรศักดิ์ วุฒิสิลป์เจริญ โจทก์ และ หจก. ภูเก็ตเชียรสินขนสง กับพวก จำเลย (ฎีกาที่ 2117/2535 จัดพิมพ์โดยเนติบัณฑิตยสภา หน้า 1506-1508) ซึ่งวินิจฉัยว่า โจทก์ฟ้องจำเลยที่ 1 ในฐานะนายจ้างของ ว. ให้ร่วมรับผิดชอบในผลแห่งละเมิดที่ ว. ได้กระทำไปในทางการที่จ้างของจำเลยที่ 1 และฟ้องจำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นหุ้นส่วนผู้จัดการของจำเลยที่ 1 และจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นผู้รับประกันภัย ให้ร่วมรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์ เป็นเรื่องเกี่ยวกับการชำระหนี้อื่นไม่อาจแบ่งแยกได้ เมื่อศาลฎีกาฟังว่า ว. มิได้ซบถโดยประมาท แม้จำเลยที่ 2 จะมิได้ฎีกา คงฎีกาขึ้นมาเฉพาะจำเลยที่ 1 ที่ 3 ศาลฎีกาก็พิพากษาให้มีผลถึงจำเลยที่ 2 ด้วย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 245 ประกอบด้วยมาตรา 247

หากความเสียหายซึ่งผู้เสียหายตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 และพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคความแรงงาน พ.ศ. 2522 เป็นความเสียหายซึ่งอาจแบ่งแยกจากกันได้ โดยผู้เสียหายแต่ละคนต่างก็มีความเสียหายแยกต่างหากจากกัน ผู้เสียหายตามกฎหมายพิเศษเหล่านี้ไม่ได้เป็นความเสียหายร่วมกันเพราะผู้เสียหายแต่ละคนมีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย

²⁰ พินัดน์ จักรางกูร. คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง บททั่วไปและวิธีพิจารณาความในศาลชั้นต้น หน้า 75.

หายแยกต่างหากจากกัน ดังนั้นจึง ไม่อาจเข้าเป็นโจทก์ร่วมตามมาตรา 59 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งได้ ซึ่งรวมไปถึงรัฐหรือองค์กรพิเศษที่มีอำนาจฟ้องคดีตามกฎหมายพิเศษก็ไม่อาจเข้ามาเป็นโจทก์ร่วมกันเพื่อฟ้องคดี เมื่อผู้เสียหายแต่ละคนไม่อาจได้รับประโยชน์จากกฎหมายพิเศษเหล่านั้นได้ ก็จะต้องดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง โดยผู้เสียหายแต่ละคนจะต้องฟ้องคดีเข้ามาเอง

3.1.4 การรวมการพิจารณาคดี ตามมาตรา 28 จากการวิจัยพบว่าการรวมการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งยังมีข้อจำกัด คือ ไม่ก่อให้เกิดความสะดวกในการพิจารณาคดีในคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากและได้มีการแยกฟ้องกัน เนื่องจากผู้เสียหายแต่ละคนอาจไม่ได้เริ่มฟ้องคดีพร้อมกัน การจะให้รวมการพิจารณาคดีบางครั้งแทนที่จะก่อให้เกิดความสะดวกกลับเป็นการก่อให้เกิดความยุ่งยากและผู้เสียหายก็ได้อาจรับการชดใช้เยียวยาความเสียหายล่าช้าออกไป ซึ่งจะแสดงให้เห็นดังรายละเอียดต่อไปนี้

การรวมการพิจารณาคดี เป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีที่มีวัตถุประสงค์จะลดจำนวนคดีที่อยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลให้น้อยลง การฟ้องคดีต่อศาลนั้นบางเรื่องฟ้องรวมมาในคดีเดียวกันได้ แต่บางเรื่องฟ้องมาในคดีเดียวกันไม่ได้แล้วแต่ว่าบุคคลเหล่านั้นมีผลประโยชน์ร่วมกันในมูลความแห่งคดีหรือไม่²¹ คดีบางเรื่องแม้จะฟ้องรวมกันมาในคดีเดียวกันไม่ได้ แต่คู่ความอาจขอให้มีการรวมการพิจารณาคดีเหล่านั้นเข้าด้วยกันเพื่อความสะดวกในการพิจารณาคดี²² กรณีที่ศาลจะมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคดีได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่เห็นสมควรว่าคดีหลายเรื่องนั้น

²¹ โปรดดู มาตรา 59 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

²² มาโนช จรมาศ, คำบรรยายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ภาค 1-2 หน้า 204.

ความเกี่ยวเนื่องกันและค้างอยู่ในระหว่างการพิจารณาของศาลชั้นต้นศาลเดียวกันหรือหลายศาลต่างกันไปว่าจะเป็นที่เพราะคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นคู่ความรายเดียวกันเมื่อศาลเห็นสมควรและเห็นว่าการรวมการพิจารณาคดีจะเป็นการสะดวกศาลก็อาจมีคำสั่งรวมการพิจารณาคดีได้ซึ่งทำให้ผู้เสียหายจำนวนมากนั้นเข้ามาในการพิจารณาคดีเดียวกัน ในกรณีที่ไม่ม่ลักษณะเกี่ยวเนื่องกัน เช่น ลูกหนี้กู้เงินไปแล้ว 6 เดือน ผู้ค้าประกันจึงได้ทำสัญญาค้ำประกันก็ไม่สู้จะมีประโยชน์ที่จะรวมพิจารณาพิพากษาคดีไปพร้อมกัน เพราะเป็นกรณีต่างกรรมต่างวาระไม่เกี่ยวเนื่องกัน²³ ในกรณีที่มิใช่ผู้เสียหายจำนวนมากไม่ว่าจะเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 การที่ศาลจะมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคดีได้จะต้องเห็นว่าการรวมการพิจารณาคดีนั้นจะทำให้การพิจารณาคดีสะดวก

ความเสียหายที่เกิดขึ้นตามกฎหมายพิเศษแม้ว่าผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะกระทำการเพียงครั้งเดียว แต่ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหายแต่ละคนนั้นเกิดขึ้นในเวลาที่แตกต่างกัน เช่น บริษัท ก. ผลิตยาที่ไม่ได้มาตรฐานและได้ทำการจำหน่ายสู่ท้องตลาด นาย ข. อาจไปซื้อยามาบริโภค ในวันที่ 1 ขณะเดียวกันยานั้นก็ยังคงวางขายอยู่และต่อมา นาย ค. ก็ไปซื้อมาบริโภค เช่นกัน แม้ว่าจะมีความเกี่ยวเนื่องในคดีแต่สิทธิในการฟ้องร้อง เรียกค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายนั้นเกิดในเวลาที่แตกต่างกัน ในขณะที่คดีหนึ่งอยู่ในระหว่างการพิจารณาตัดสินคดีของศาลแต่อีกคดีศาลหนึ่งจะรับคำฟ้องของผู้เสียหาย การที่จะให้รวมการพิจารณาคดีทั้งสองเข้าด้วยกันก็ย่อมไม่ก่อให้เกิดความสะดวกและทำให้คดีที่ศาลกำลังมีคำพิพากษาต้องล่าช้าออกไปอีก การรวมการพิจารณาคดีของผู้เสียหายตามกฎหมายพิเศษจึงไม่ก่อให้เกิดความสะดวกแม้ว่าจะมีมูลเหตุแห่งคดีเดียวกันก็ตาม

²³ เรื่องเดียวกัน หน้า 205

คดีศาลแพ่งจะรับคำฟ้องของผู้เสียหาย การที่จะให้รวมการพิจารณาคดีทั้งสองเข้าด้วยกันก็ย่อมไม่ก่อให้เกิดความสะดวกและทำให้คดีที่ศาลกำลังมีคำพิพากษาต้องล่าช้าออกไปอีก การรวมการพิจารณาคดีของผู้เสียหายตามกฎหมายพิเศษจึงไม่ก่อให้เกิดความสะดวกแม้ว่าจะมีมูลเหตุแห่งคดีเดียวกันก็ตาม

ในส่วนของการรวมการพิจารณาคดีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483²⁴ นั้นคดีที่จะนำมารวมนั้นไม่จำเป็นต้องมีความเกี่ยวเนื่องกัน เพียงแต่พิสูจน์ถึงการมีหนี้สินส่วนตัวของลูกหนี้ตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ก็เป็นการเพียงพอแล้ว เพราะเหตุที่คดีล้มละลายมีวัตถุประสงค์ที่จะให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปโดยรวดเร็ว จึงถือได้ว่าเป็นข้อยกเว้นของการรวมการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ดังนั้นในกรณีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากการรวมการพิจารณาคดีจะไม่ก่อให้เกิดความสะดวกเพราะระยะเวลาในการฟ้องคดีของผู้เสียหายซึ่งมีจำนวนมากนั้นจะไม่ตรงกัน อีกทั้งศาลจะต้องพิจารณาและพิพากษาคดีไปตามประเด็นที่ก่อให้เกิดความเสียหายเป็นรายคดีทุกคดีที่นำมารวมนั้น²⁵ แม้ว่าจะมีการลดขั้นตอนความล่าช้าในการสืบพยานหลักฐานออกไป การที่วัตถุประสงค์ของกฎหมายพิเศษที่ต้องการให้มีผู้แทนในการฟ้องคดีเพื่อจะได้ทำการพิจารณาคดีเพียงครั้งเดียวและคำพิพากษานั้นมีผลผูกพันไปยังผู้เสียหายที่เกี่ยวข้อง เมื่อผู้เสียหายไม่อาจใช้สิทธิตามกฎหมายพิเศษเหล่านี้ถ้าประสงค์จะให้มีการดำเนินคดีในศาลเดียวกันก็อาจร้องขอให้ศาลมีคำสั่งรวมการพิจารณาคดีหรือเมื่อศาลเห็นสมควรให้มีการรวมการพิจารณาคดีก็จะมีคำสั่งให้รวมการพิจารณาคดีได้

²⁴ โปรดดู มาตรา 12 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483

²⁵ ธาณินทร์ กรวยวิเชียร, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เล่ม 2 (กรุงเทพมหานคร: สหกรณ์ออมทรัพย์กระทรวงยุติธรรม, 2522) หน้า 8

ในการรวมการพิจารณาคดี การที่ศาลต้องพิจารณาคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากตาม ประเด็นแห่งคดีที่นำมารวมกันนั้น ไม่เป็นการลดขั้นตอนในการพิจารณาคดีประกอบการดำเนินคดี โดยโจทก์คนใดคนหนึ่ง ไม่มีกฎหมายบัญญัติให้ว่าต้อง เป็นการรักษาผลประโยชน์ของโจทก์คนอื่นๆ และในกรณีที่โจทก์คนใดไม่ดำเนินการที่เป็นการรักษาผลประโยชน์ของโจทก์คนอื่นๆ ก็ไม่มีบทกำหนดโทษตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพราะโจทก์ร่วมแต่ละคนก็ไม่ได้เป็นตัวการตัวแทน ซึ่งกันและกัน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดให้คู่ความในคดีจะต้อง รักษาผลประโยชน์ของคู่ความคนอื่นๆ ในคดีที่มีการรวมการพิจารณาคดี แม้ตามกฎหมายพิเศษเองก็ ตามการดำเนินคดีของรัฐหรือองค์กรพิเศษก็ไม่มีกฎหมายกำหนดโทษในกรณีที่ดำเนินคดีโดยที่มีได้ กระทำการอันสมควรอัน เป็นการปกป้องรักษาผลประโยชน์ของผู้เสียหาย นอกจากนี้การรวมการ พิจารณาคดีก็อยู่ในดุลยพินิจของศาลที่จะมีคำสั่งอนุญาตให้รวมการพิจารณาคดีหรือไม่ก็ได้

จะเห็นได้ว่าในทางปฏิบัติแม้รัฐจะออกกฎหมายพิเศษต่างๆ มาเพื่อแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดขึ้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ในกรณีที่เกิดความเสียหายต่อสาธารณชนก็ตาม แต่กฎหมาย พิเศษเหล่านั้นก็ ไม่อาจเข้าแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ผู้เสียหายจึงต้องมาดำเนินคดีตามสิทธิที่ตนมีอยู่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งตามปกติ อีกทั้งการที่กฎหมายพิเศษต่างๆ ต้องอ้างอิง ตามบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการดำเนินกระบวนการพิจารณา เป็นส่วนใหญ่ ทำให้กฎหมายพิเศษเหล่านั้น ไม่อาจใช้บังคับตามเจตนารมณ์ในการร่างกฎหมายได้ และไม่แต่ เฉพาะการดำเนินคดีของผู้เสียหายเท่านั้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายตามกฎหมาย พิเศษต่างๆ ก็ยังมีข้อขัดข้องอีกมากมาย

3.2. การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน

การดำเนินคดีแพ่งนั้นเป็นการฟ้องคดีมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาหรือมีคำสั่งให้ผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายกระทำการ งดเว้นกระทำการและเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการฟ้องคดีแพ่ง การที่กฎหมายพิเศษต่างๆ อาทิเช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 และ พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลแรงงานและวิธีพิจารณาคำพิพากษาแรงงาน พ.ศ. 2522 กำหนดให้รัฐหรือองค์กรพิเศษมีอำนาจในการฟ้องคดีที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแนวคิดและทฤษฎีที่แตกต่างกัน จึงทำให้อำนาจในการฟ้องคดีแตกต่างกันออกไป ซึ่งก่อให้เกิดผลโดยตรงต่ออำนาจในการเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทน โดยอำนาจในการเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทนจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขที่กฎหมายกำหนดในกฎหมายพิเศษนั้นๆ²⁶ การเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทนนั้นในบางกรณีรัฐก็ไม่อาจดำเนินการแทนผู้เสียหายทุกคนได้แม้ว่ารัฐอาจคาดได้ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดขึ้นกับบุคคลจำนวนมาก เพราะผู้เสียหายเหล่านั้นไม่ได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่กฎหมายกำหนด²⁷ โดยพิจารณาจากการเรียกชดเชยค่าสินไหมทดแทนโดยรัฐหรือองค์กรพิเศษที่มีอำนาจในการฟ้องคดีตามกฎหมายพิเศษต่างๆ

ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 การที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้จะต้องเป็นผู้บริโภคที่ร้องขอให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคฟ้องร้องดำเนินคดีแทนเท่านั้นและจะต้องเป็นกรณีที่คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเห็นสมควร²⁸ ซึ่งเป็นไปตามหลักในเรื่องอำนาจในการฟ้องคดีประกอบ

²⁶ โปรดดู มาตรา 39 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522

²⁷ โปรดดู มาตรา 10(7) เรื่องเดียวกัน

²⁸ โปรดดู มาตรา 10(1) เรื่องเดียวกัน

กับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 145 คำพิพากษาย่อมมีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดี การที่พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 มาตรา 39 กำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคมีอำนาจฟ้องคดีและ เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนแทนผู้เสียหายที่ร้องขอให้ดำเนินคดี ก็ย่อมมีอำนาจเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายที่ร้องขอเท่านั้น การที่กฎหมายกำหนดให้รัฐหรือองค์กรของรัฐสามารถเข้าเป็นคู่ความในคดีได้ก็ไม่ใช่เป็นการขยายหลักความผูกพันตามคำพิพากษา คณะกรรมการจึงไม่อาจฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายอื่นๆ ที่มีได้ร้องขอแม้ว่าคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคจะทราบว่ามีตัวผู้เสียหายนั้นอยู่จริง หรืออาจคาดเดาได้ถึงความเสียหายนั้นๆ อย่างไรก็ตามรัฐก็พยายามเข้ามาปกป้องประโยชน์ของสาธารณชนเพิ่มขึ้น โดยให้รัฐมีอำนาจในการฟ้องคดีและเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เสียหายโดยที่ผู้เสียหายไม่ได้ดำเนินการร้องขอให้รัฐดำเนินคดีแทนในกฎหมายฉบับต่อมา มา ดังเห็นได้จากพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

ตามพระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535 กำหนดให้คณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์เป็นผู้มีอำนาจฟ้อง เรียก ให้ผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่ผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ดเว้นกระทำการอันเป็นการก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถือหุ้นกู้มีประกันทุกคน โดยผู้ถือหุ้นกู้ไม่จำเป็นต้องร้องขอ²⁰ สิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์นี้ ไม่จำกัดจำนวนผู้ถือหุ้นกู้มีประกันและไม่จำกัดว่าผู้ถือหุ้นกู้มีประกันเหล่านั้นจะได้ดำเนินการร้องขอเพื่อให้คณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์มีการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนให้หรือไม่ คงจำกัดแต่เฉพาะคุณสมบัติของการเป็นผู้ถือหุ้นกู้มีประกันเท่านั้น และคณะกรรมการหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์จะเรียกค่าสินไหมทดแทนแทนผู้แทนผู้ถือหุ้นกู้ในลักษณะที่เป็นสัดส่วนเท่ากันตามจำนวนหุ้นกู้ที่แต่ละคนถืออยู่

²⁰ โปรดดู มาตรา 48 พระราชบัญญัติหลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ พ.ศ. 2535

ตามพระราชบัญญัติสงเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ในกรณีที่รัฐเข้ามาดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้ก่อให้เกิดมลพิษ ค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องรับผิดชอบใช้นั้น³⁰ กฎหมายกำหนดขอบเขตเฉพาะค่าใช้จ่ายที่รัฐได้ออกไปเพื่อการทำสิ่งแวดลอมกลับคืนสู่สภาพปกติเท่านั้น โดยการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนในส่วนนี้ผู้เสียหายไม่จำเป็นต้องร้องขอให้รัฐดำเนินการให้แต่ไม่รวมถึงค่าสินไหมทดแทนอื่นๆ อาทิเช่น ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ซึ่งรัฐไม่อาจที่จะดำเนินการให้ได้ ผู้เสียหายจะต้องมาดำเนินการฟ้องร้องเป็นคดีกันเองแยกต่างหากและถ้าประสงค์จะมอบอำนาจให้บุคคลอื่น ฟ้องคดีก็ต้องดำเนินการตามเงื่อนไขที่กำหนดในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แม้กฎหมายสงเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมจะเข้ามาปกป้องประชาชนในด้านการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการทำสิ่งแวดลอมกลับคืนดี แต่ความเสียหายที่ประชาชนได้รับนั้นไม่จำกัดเฉพาะแต่ตัวที่เป็นสิ่งที่ส่วนรวมได้ใช้ร่วมกันเท่านั้นแต่ยังรวมไปถึงความเสียหายประเภทอื่นๆ ที่แต่ละคนได้รับแยกต่างหากจากกันแต่กลับไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายฉบับนี้ ผู้เสียหายจึงต้องดำเนินการฟ้องร้องเรียกค่าสินไหมทดแทนด้วยตนเองตามความเสียหายที่ตนได้รับ

การฟ้องคดีตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 นั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อบังคับชำระหนี้เอาจากกองทรัพย์สินของลูกหนี้โดยกฎหมายได้กำหนดเงื่อนไขในการฟ้องคดีล้มละลายไว้ คือ ลูกหนี้เป็นผู้มีหนี้สินส่วนตัว ถ้าเป็นบุคคลธรรมดาจะต้องเป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาท หรือลูกหนี้นิติบุคคลเป็นหนี้เจ้าหนี้คนเดียวหรือหลายคนไม่น้อยกว่าห้าแสนบาท และหนี้้นอาจกำหนดจำนวนได้แน่นอนไม่ว่าหนี้้นจะถึงกำหนดชำระโดยฉันทหรือในอนาคตหรือไม่ก็ตาม³¹

³⁰ โปรดดู มาตรา 96 วรรค 2 พระราชบัญญัติสงเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535

³¹ โปรดดู มาตรา 9 พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535

ส่วนการฟ้องเรียกค่าสินไหมทดแทนถือเป็นหน้าที่ซึ่งไม่อาจกำหนดจำนวนได้แน่นอน³² ไม่อาจฟ้องร้องให้ล้มละลายได้คงมีแต่สิทธิในการยื่นคำขอรับชำระหนี้แล้วพิสูจน์ความเสียหายเมื่อศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด

สำหรับการฟ้องคดีแรงงาน นั้นอำนาจในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของลูกจ้างผู้เสียหายก็เป็นไปโดยหลักการฟ้องคดีตามมาตรา 55 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มิได้เกิดขึ้นตามกฎหมายแรงงานแต่ประการใด กฎหมายแรงงานเพียงแต่เข้ามามีส่วนช่วยให้การดำเนินกระบวนการพิจารณาให้เป็นไปโดยรวดเร็ว โดยการตั้งผู้แทนในการดำเนินคดีเท่านั้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนของผู้เสียหายแต่ละคนนั้นจะต้องเรียกร้องมาตั้งแต่เมื่อเริ่มต้นฟ้องคดี

จะเห็นได้ว่าแม้ว่ารัฐจะเข้ามาแก้ไขข้อขัดข้องของกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในกรณีที่มีความเสียหายเกิดขึ้นกับคนจำนวนมากโดยการออกกฎหมายพิเศษต่างๆ เฉพาะกรณีขึ้นมาก็ตาม แต่ในท้ายที่สุดเมื่อกฎหมายเหล่านั้นไม่อาจแก้ไขข้อขัดข้องอันเนื่องมาจากลักษณะของสิทธิของผู้เสียหาย ผู้เสียหายเหล่านั้นก็ต้องมาฟ้องร้องดำเนินคดีตามกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งในประเด็นปัญหานี้ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีบทบัญญัติที่กำหนดสำหรับคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากไว้โดยเฉพาะที่เรียกว่า Class Action ที่เข้ามาแก้ไขข้อบกพร่องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง

³² โปรดดู มาตรา 438 ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2535